อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จัดทำโดย

อนุสาร อ.ส.ท.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
๔ ถนนราชดำเนินนอก แขวงวัดโสมนัส
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ (๐๒) ๒๘๒-๑๒๗๓
โทรสาร (๐๒) ๒๘๒-๒๑๒๙

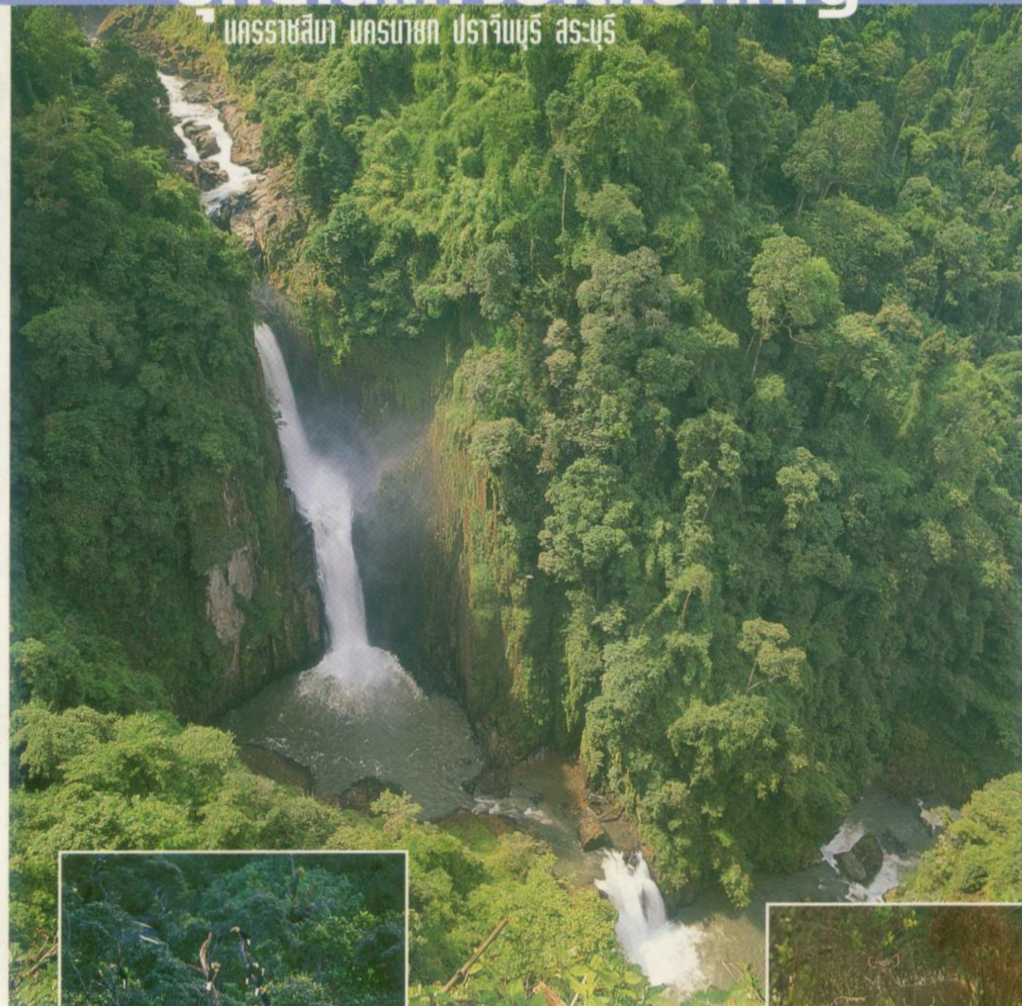
ธเนศ งามสม...เรียบเรียง
บุญมี ถนอมสุขสันต์...รวบรวมภาพ

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่พักบริเวณเขาใหญ่ สอบถามได้ที่สำนักงาน ททท. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๑ (นครราชสีมา) โทรศัพท์ (๐๔๔) ๒๑-๓๖๖๖, ๒๑-๓๐๓๐ โทรสาร (๐๔๔) ๒๑-๓๖๖๗ และสำนักงาน ททท. ภาคกลาง เขต ๘ (นครนายก) โทรศัพท์ (๐๓๗) ๓๑-๒๒๘๒, ๓๑-๒๒๘๔ โทรสาร (๐๓๗) ๓๑-๒๒๘๖

คู่มือท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นครราชสีมา นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี

อภินันทนาการ
จากอนุสาร อ.ส.ท.

บทนำ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผืนป่าอันเปรียบเสมือนตำนานในอดีตแห่งดงพญาไฟ นับตั้งแต่ยุคที่ป่าดิบดงดำยังปกคลุมดินแดนอันเต็มไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน ดังปราการธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ของผู้คนบนที่ราบสูง ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลได้มีการเตรียมการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น ในปีถัดมาผืนป่าเขาใหญ่จึงได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับแรกของเมืองไทย เป็นรากฐานแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่า ครอบคลุมพื้นที่ถึง ๔ จังหวัด คือ นครราชสีมา นครนายก ปราจีนบุรี และสระบุรี

ถึงวันนี้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังคงความยิ่งใหญ่ในความงดงามทางธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นบทเริ่มต้นของคนเดินทาง เป็นโรงเรียนธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่อันเป็นที่รักและหวงแหนของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ตลอดจนชมรมอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นผืนป่าอนุรักษ์เก่าแก่ที่ยังคงทำหน้าที่เป็นสื่อตัวแทนธรรมชาติ ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยสถานที่และกิจกรรมอันเปรียบเสมือนโรงเรียนธรรมชาติที่สมบูรณ์แบบที่สุดในเอเชียอาคเนย์ตราบจนปัจจุบัน

อนุสาร อ.ส.ท. ได้จัดทำคู่มือท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ขึ้น เพื่อให้คนไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าและร่วมกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนใช้คู่มือท่องเที่ยวฉบับนี้เป็นสื่อกลางระหว่างนักเดินทางและธรรมชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดำเนินเคียงคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

สารบัญ

เขาใหญ่ ตำนานป่าเมืองไทย

หากจะกล่าวว่าเขาใหญ่คือตำนานและบทบาทสำคัญของป่าไม้เมืองไทยก็คงไม่ผิดนัก ย้อนไปสมัยที่เมืองไทยยังไม่มีป่าอนุรักษ์ ผืนป่าทั่วประเทศมีอาณาเขตกว้างใหญ่ ดงพญาไฟยังเป็นป่าดิบดงดำอันน่าสะพรึงกลัว เส้นทางเต็มไปด้วยอันตรายของไข้ป่าและสัตว์ร้ายที่มีอยู่อย่างชุกชุมเช่นเดียวกับป่าทั่วไป

กระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนา ผืนป่าถูกแผ้วถางทำลายกลายเป็นที่เพาะปลูก และในฐานะพันธมิตรอเมริกาในสงครามเวียดนาม ได้มีการสร้างถนนมิตรภาพในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นเส้นทางลำเลียงอาวุธสงคราม ตัดผ่านใจกลางผืนป่าดงพญาไฟซึ่งในอดีตไม่สามารถใช้พาหนะใด ๆ ได้แม้กระทั่งเกวียน นโยบายทำไม้ทั่วประเทศ ตลอดจนคำบอกเล่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน ทำให้ผู้คนจากทุกสารทิศต่างมุ่งหน้ามาจับจองที่ทำกินกันมากมาย ผืนป่าอันลึกเร้นเปลี่ยนเป็นไร่ข้าวโพดและไร่มันกว้างไกลสุดสายตา จะเหลือก็แต่ป่าบนเทือกเขาสูงบริเวณ "ป่าเขาใหญ่" เท่านั้นที่ยังคงความสมบูรณ์ กล่าวได้ว่าช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถือเป็นยุควิกฤตของป่าไม้เมืองไทยอย่างแท้จริง

ขณะเดียวกันนั้นมีผู้รักธรรมชาติหลายคน นำโดยนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ได้รวมกลุ่มกันก่อตั้ง "นิยมไพรสมาคม" ออกเผยแพร่เรื่องราวธรรมชาติแก่ประชาชน ทั้งยังเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าและป่าไม้อย่างจริงจังต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้เดินทางไปตรวจราชการทางภาคเหนือ และได้เห็นความสมบูรณ์ของป่าเขาใหญ่ที่กำลังถูกรุกทำลายอย่างหนัก ตระหนักถึงหายนะที่จะเกิดขึ้นหากป่าไม้หมดไปจากประเทศ จึงมีบัญชาให้กระทรวงเกษตรและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดตั้งระบบอุทยานแห่งชาติขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ส่ง ดร. ยอร์จ ซี รูเล (Dr. George C. Ruhle) ผู้เชี่ยวชาญจากกรมอุทยานแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา มาช่วยเหลือในแง่กฎหมายและการคัดเลือกพื้นที่ กระทั่งในวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ คณะรัฐมนตรีได้ออกพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ และอนุมัติให้จัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น ๑๔ แห่ง รวมถึงผืนป่าดงพญาไฟที่หลงเหลืออยู่บริเวณป่า "เขาใหญ่" และในปีถัดมาก็ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติอันดับแรกของประเทศ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๕ มีอาณาเขตกว่า ๑,๓๕๕,๓๙๖ ไร่ หรือราว ๒,๑๖๘ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สระบุรี นครนายก และปราจีนบุรี จุดเริ่มต้นในการอนุรักษ์ผืนป่าทั่วเมืองไทยจึงก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แม้จะมีฐานะเป็นถึงอุทยานแห่งชาติอันดับแรกของประเทศ แต่เขาใหญ่ก็ยังเต็มไปด้วยปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นที่พักบนเขาใหญ่ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การบุกรุกป่าของชาวบ้านและนายทุน ปัญหาขยะล้นเขาใหญ่ ฯลฯ จนกระทั่งรัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีมติให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และประกาศปิดเขาใหญ่เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อปรับปรุงและฟื้นฟูธรรมชาติ กระทั่งเขาใหญ่ได้เปิดตัวต้อนรับนักท่องเที่ยวอีกครั้ง สิ่งที่เปลี่ยนไปก็คือเขาใหญ่ไม่มีบ้านพักและสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนเดิม และได้รับการประกาศให้เป็น "มรดกแห่งอาเซียน" เป็นป่าอนุรักษ์ที่เพียบพร้อมไปด้วยสถานที่และกิจกรรมซึ่งเปรียบเสมือนโรงเรียนธรรมชาติที่สมบูรณ์แบบที่สุดในเอเชียอาคเนย์

ลักษณะทางธรณีวิทยา

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของทิวเขาสันกำแพง บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช ซึ่งประกอบด้วยหินในยุคจูแรสสิกและยุคครีเตเชียส โดยนักธรณีวิทยาเรียกชื่อหินยุคนี้ว่า "หมู่หินโคราช" มีความหนาประมาณ ๔,๐๐๐ เมตร ซึ่งประกอบด้วยหินทรายเป็นส่วนใหญ่

ต่อมาในตอนต้นของมหายุคซีโนโซอิก เมื่อเกิดการบีบอัดตัวของเปลือกโลกจนเกิดเป็นทิวเขาต่าง ๆ ทำให้แอ่งแผ่นดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความกระทบกระเทือนด้วยเช่นกัน โดยเกิดมีรอยเลื่อนของเปลือกโลกขึ้นตามบริเวณขอบด้านตะวันตกและด้านใต้ของแอ่ง ทำให้บริเวณแอ่งทั้งหมดยกตัวสูงขึ้นจากที่ราบภาคกลางและภาคตะวันออก มีทิวเขาเป็นแนวยาวเกิดขึ้นที่ขอบด้านทิศตะวันตก คือ ทิวเขาเพชรบูรณ์และทิวเขาดงพญาเย็น และที่ขอบด้านทิศใต้ คือ ทิวเขาสันกำแพงและทิวเขาพนมดงรัก พร้อมกันนั้นบริเวณตอนกลางของแอ่งก็เกิดการโค้งนูนสูงขึ้นเป็นสันมีทิศทางจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งบริเวณแอ่งออกเป็น ๒ ส่วน แนวที่โค้งนูนขึ้นเป็นสันนี้ก็คือทิวเขาภูพาน ส่วนแอ่งที่ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนนั้น ส่วนที่อยู่ด้านเหนือเรียกชื่อว่าแอ่งสกลนคร และส่วนที่อยู่ทางด้านใต้เรียกชื่อว่าแอ่งโคราช

พื้นที่ของเขาใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อนนั้น เป็นผลมาจากวัฏจักรการทับถมของตะกอน การยกตัวของเปลือกโลก และการกัดเซาะพังทลายของดินและหินสลับกับการระเบิดของภูเขาไฟในยุคพาลีโอโซอิค หรือประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ล้านปีมาแล้ว หินที่เป็นรากฐานพบว่าเป็นหินชุดโคราช ชุดกาญจนบุรี ชุดราชบุรี ซึ่งมีทั้งหินปูน หินดินดาน หินทราย และหินไดโอไรต์ ลักษณะดินจึงเป็นสีแดง หรือแดงปนดำซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากหินปูนที่จับตัวกับอนุมูลธาตุเหล็กในดิน เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ระบายน้ำดีต่างจากพื้นดินอีสานส่วนใหญ่ที่เป็นดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุต่ำ มีการเกาะตัวอย่างหลวม ๆ ทำให้ไม่อาจเก็บรักษาความชุ่มชื้นของปริมาณน้ำฝนซึ่งมีอยู่มากไว้ได้นาน

ลักษณะของดินที่สมบูรณ์ประกอบกับอากาศแบบสะวันนานี้ทำให้พื้นที่ซึ่งประกอบไปด้วยขุนเขาระดับความสูงตั้งแต่ ๒๕๐-๑,๓๕๖ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบและสภาพป่าอันหลากหลาย ตอนกลางพื้นที่มีเทือกเขาสูงใหญ่เป็นแนวสันยาว มียอดเขาร่มที่สูง ๑,๓๕๖ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นจุดสูงสุดของอุทยานฯ ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีเทือกเขาทอดยาวคล้ายกำแพงภูเขาตลอดแนวเขตของอุทยานฯ เรียกว่าเขากำแพง ตอนกลางของพื้นที่เป็นภูเขาสูงที่ปกคลุมด้วยป่าดงดิบชื้นต้นกำเนิดลำน้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำนครนายก แม่น้ำบางปะกง ห้วยลำตะคอง ลำพระเพลิง ด้วยสภาพพื้นที่และภูมิอากาศที่เหมาะสมเหล่านี้ ผืนป่าเขาใหญ่จึงเป็นแหล่งรวมของพืชพรรณและสัตว์ป่าจำนวนมหาศาลภายในผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของอีสานตอนใต้

ป่าเขาใหญ่

เขาใหญ่ อาณาจักรแห่งขุนเขาและผืนป่า ซึ่งกว่าร้อยละ ๙๐ ปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบ จึงเป็นแหล่งรวมของพรรณพืชกว่า ๒,๕๐๐ ชนิด เช่น พรรณพฤกษชาติเขตอบอุ่นจำพวกสนสามพันปี *(Dacry dium elatum)* และพญามะขามป้อม *(Podocarpus imbricatus)* พรรณไม้ที่ล้วนหาชมได้ยากยิ่งซึ่งพบบนเขาใหญ่ และพืชเฉพาะถิ่น ๑๕ ชนิด ซึ่งไม่พบที่ใดในโลก เช่น ต้นพิศวง *(Thismia mirabillis)* พืชจำพวกกินซากที่มีรายงานการค้นพบเพียง ๒ ครั้งในโลก

ป่าดงดิบชื้น หรือป่าฝน (rain forest) ครอบคลุมพื้นที่กว่าร้อยละ ๖๐ เป็นป่าไม่ผลัดใบ สภาพดินลึกและเก็บความชื้นได้ดี ปกติจะพบป่าชนิดนี้ที่ความสูงไม่เกิน ๖๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งจะพบเฉพาะทางภาคใต้และภาคตะวันออก แต่ที่เขาใหญ่จะพบป่าชนิดนี้ที่ความสูง ๔๐๐-๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เรียกว่าป่าดิบชื้นในระดับสูง มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นคือ มีไม้ในวงศ์ก่อซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในป่าดงดิบเขาขึ้นผสมกับไม้วงศ์ยางซึ่งเป็นไม้เด่นของป่าดงดิบชื้น ทั้งยังมีไม้วงศ์สนและไม้ผลัดใบในป่าดิบแล้งปะปนอยู่ด้วย เช่น สมพง ปออีเก้ง และลำพูป่า

ป่าดงดิบเขา พบบนเขาสูงตั้งแต่ระดับ ๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป เช่น บนยอดเขาเขียวซึ่งจะมีความชื้นสูงมากและอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี พรรณไม้เด่นได้แก่พวกพืชเมล็ดเปลือย เช่น พญาไม้ ขุนไม้ สนสามพันปี และพวกไม้ก่อ ซึ่งเป็นไม้ไม่ผลัดใบ และจะไม่พบไม้วงศ์ยางเหมือนในป่าดงดิบ ตามพื้นป่าและต้นไม้จะเต็มไปด้วยมอสเฟิร์นที่ห่มคลุมลำต้นเนื่องจากสภาพป่ามีความชุ่มชื้นสูง เขาใหญ่จึงนับเป็นป่าดงดิบเขาที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุด

ป่าดงดิบแล้ง จะพบที่ระดับความสูง ๑๐๐-๔๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเขาใหญ่ ลักษณะเป็นดินที่เก็บกักน้ำได้ไม่ดีนัก และมีช่วงแล้งยาวนาน ๓-๔ เดือน จึงพบทั้งไม้ผลัดใบและไม้ไม่ผลัดใบปะปนกัน เป็นป่าที่พบเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น

ป่าเบญจพรรณ เป็นป่าประเภทผลัดใบ พบที่ระดับความสูง ๔๐๐-๖๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือแถบสระบุรีและทางทิศใต้ด้านปราจีนบุรี ปัจจุบันป่าชนิดนี้ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกทำลายจนเหลืออยู่น้อยมาก

ทุ่งหญ้า เกิดจากการถางป่าทำไร่และเป็นที่อยู่อาศัยมาก่อน หลังจากมีการอพยพคนลงไป พื้นที่บริเวณนี้จึงเป็นทุ่งหญ้าซึ่งกลายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์กินพืชจำพวกเก้ง กวางป่า และกระทิง พบตามริมทางบริเวณใจกลางป่าเขาใหญ่ สำหรับพื้นที่ไร่ร้างที่ไม่ถูกไฟป่ารบกวนเป็นเวลานานจะเริ่มมีไม้เบิกนำ เช่น ทะโล้ ปอหูช้าง และไม้โตเร็วขึ้นทดแทน กระทั่งกลายเป็นป่าดังเดิมอีกครั้ง

นอกจากสภาพป่าดังกล่าวแล้ว ยังพบป่าอีกชนิดหนึ่งคือป่าเต็งรังพื้นที่ราว ๑๓,๐๐๐ ไร่ แถบเทือกเขาสมอปูน บริเวณทิศใต้ของป่าเขาใหญ่

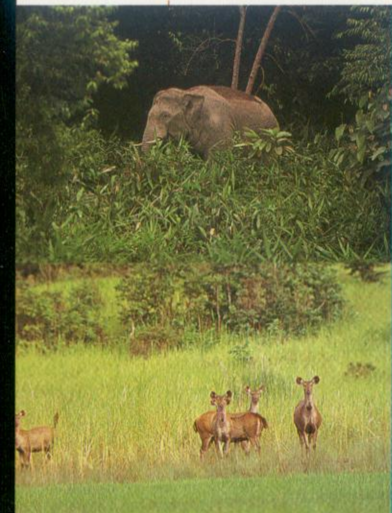
สัตว์ป่า ชีวิตในพงไพร

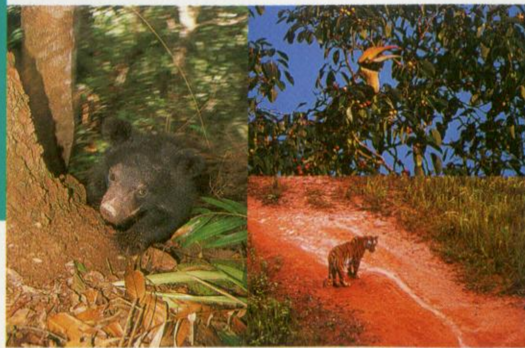
เขาใหญ่เป็นหนึ่งในผืนป่าเพียงไม่กี่แห่งของประเทศไทยที่ยังมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่อย่างชุกชุม ภายในผืนป่าดงดิบอันกว้างใหญ่นี้มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่กว่า ๘๐๕ ชนิด แบ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ๗๑ ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์เลื้อยคลาน ๒๐๕ ชนิด นก ๓๔๐ ชนิด และผีเสื้อ ๑๘๙ ชนิด รวมถึงสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง (invertebrate) อีกกว่า ๑,๐๐๐ ชนิด เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ช้างป่า เสือโคร่ง หมาใน แมวลายหินอ่อน เสือลายเมฆ เลียงผา และสัตว์ป่าหายาก เช่น กระทิง ชะนีมงกุฎ หมีควาย นกลุมพูแดง นกแก้วหัวแพร นกโกโรโกโส และนกเงือกถึง ๔ ชนิด จากทั้งหมด ๑๒ ชนิดที่พบในประเทศไทย ฯลฯ

และที่พิเศษกว่าผืนป่าแห่งใดก็คือ เขาใหญ่เป็นป่าเพียงไม่กี่แห่งในประเทศที่เราจะได้พบเห็นแม้กระทั่งสัตว์ป่าหายากได้เป็นประจำ เช่น ช้างป่า ซึ่งมีอยู่ราว ๑๔๐-๒๐๐ ตัว มักออกหากินตามโป่งในเวลาเย็น หรือกลางคืน และตามริมถนนช่วงที่ตัดผ่านป่าดงดิบ โดยเฉพาะช่วง กม. ๒๐-๓๕ จะพบช้างป่าได้บ่อยที่สุด เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์เสือโคร่งที่สำคัญซึ่งคาดว่ามีมากกว่า ๕๐ ตัว หากินบริเวณที่ทำการฯ หนองขิง และหนองผักชี ที่ซึ่งมีเก้งกวาง อาศัยอยู่อย่างชุกชุม รวมถึงหมาในซึ่งออกล่าเหยื่อบริเวณเดียวกันด้วย เป็นแหล่งเดียวในโลกที่พบชะนีธรรมดาและชะนีมงกุฎอาศัยอยู่รวมกันจนเกิดชะนีลูกผสมขึ้น และเป็นแหล่งอาศัยสำคัญของเก้ง กวางป่า ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เนื่องจากมีจำนวนมากและสามารถพบเห็นได้ง่ายตามทุ่งหญ้าตั้งแต่ช่วงเย็นไปจนถึงเช้าของอีกวัน ส่วนกลางวันมักหลบพักผ่อนอยู่ในป่าดงดิบ สำหรับสัตว์ใหญ่อย่างกระทิงจะอาศัยอยู่ตามป่าลึก จึงพบเห็นตัวได้ยากมาก ปัจจุบันมีฝูงกระทิงออกมาหากินในป่าฟื้นสภาพบริเวณเขาแผงม้า ซึ่งอยู่ติดชายเขตด้านทิศตะวันออกของอุทยานฯ จึงเป็นจุดที่สามารถพบเห็นกระทิงได้ง่ายที่สุด

สำหรับสัตว์ป่าอื่น ๆ และนกที่น่าสนใจ เช่น นกโพระดก นกหัวขวาน นกพญาปากกว้าง นกเงือก ๔ ชนิด ได้แก่ นกกก นกเงือกกรามช้าง นกแก๊ก และนกเงือกสีน้ำตาล ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ฟ้าหลังขาว รวมถึงผีเสื้อและแมลงอีกมากมายหลายชนิดก็พบเห็นได้เป็นประจำในผืนป่าเขาใหญ่

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เขาใหญ่มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติหลายเส้นทาง แต่ทุกเส้นทางควรจะเดินในช่วงเช้า หรือบ่าย เพราะเวลาเที่ยงสัตว์ป่าและนกจะหยุดหาอาหาร โอกาสจะพบเห็นตามเส้นทางจึงมีน้อย

เส้นที่ ๑ ผากล้วยไม้-เหวสุวัต

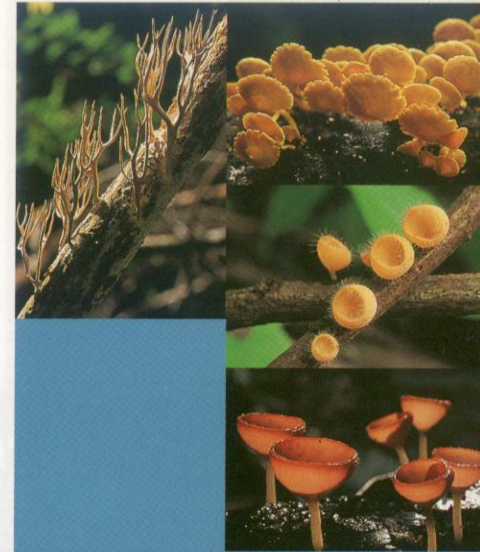
เริ่มต้นบริเวณที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ เป็นเส้นที่เดินง่ายและสะดวกสบาย เพราะส่วนใหญ่เป็นทางปูนเลียบลำห้วยไปตลอด สองข้างทางร่มรื่นด้วยไม้ใหญ่ พ้นออกมาเป็นป่าไผ่ ข้ามสะพานไม้เล็ก ๆ เดินเลาะตลิ่งริมห้วยแล้วลงบันได ขวามือจะเป็นชั้นบนสุดของน้ำตกผากล้วยไม้ ลงเนินจะพบป้าย “น้ำตกผากล้วยไม้” เป็นผาลดหลั่นสูงประมาณ ๑๐ เมตร ตามผาหินจะมีกล้วยไม้หลายชนิด เช่น หวายแดง ช่วงต่อมาพ้นป่าไผ่จะเป็นป่าดงดิบ แยกขวาแล้วเดินบนขอนไม้ล้มขนาดใหญ่ข้ามลำห้วย เส้นทางไปสิ้นสุดบริเวณที่จอดรถน้ำตกเหวสุวัต ระยะทางประมาณ ๓ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๕๐ นาที

เส้นที่ ๒ กองแก้ว-สนามกอล์ฟ

เริ่มต้นด้านข้างที่ทำการฯ ไปตามทางขึ้นบ้านพัก แล้วแยกซ้ายไปน้ำตกกองแก้ว ข้ามสะพานแขวนเหนือลำตะคอง ขวามือเป็นเกาะแก่งของน้ำตกกองแก้ว ลงสะพานเลี้ยวขวาไปตามทางเลียบลำห้วย ช่วงนี้จะพบนกแก๊กได้บ่อย ๆ ผ่านอาคารค่ายพักกองแก้ว ขึ้นเนินเดินเงียบ ๆ มองหาชะนีที่มักหากินอยู่แถวนี้ แล้วลงเนินเดินเลียบริมห้วยจนผ่านค่ายเยาวชน ข้ามสะพานเล็ก ๆ ตรงบ้านแก่งสงวน ออกมาเดินบนถนนลาดยาง แยกขวาไปตามทางจะวกกลับที่ทำการฯ (ประมาณ ๒ กิโลเมตร) ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๕๐ นาที หรือจะเดินย้อนกลับทางเก่าก็ได้

เส้นที่ ๓ ที่ทำการฯ-มอสิงโต

จุดเริ่มต้นอยู่เยื้องที่ทำการฯ มีป้ายทางเข้าริมถนนขวามือ ช่วงแรกเป็นป่าดิบที่เริ่มฟื้นตัว ต่อมาทางจะลาดชันลงลำห้วยมอสิงโตสายเล็ก ๆ ริมห้วยจะพบรอยเท้าสัตว์ป่าที่ลงมากินน้ำ เดินเลียบข้างหุบ ทางเลี้ยวซ้ายไปตามลำห้วยเล็ก ๆ ต่อมาจะมีสะพานและขอนไม้ข้ามห้วย บริเวณนี้อาจได้พบชะนี

เดินข้ามห้วยอีกครั้งจะพบแก่งน้ำ ไต่ขึ้นสันเขา ถึงทางแยกเดินตรงขึ้นสันเขา ลงเขาผ่านป่าละเมาะ ลานหิน และทุ่งหญ้า มองเห็นอ่างเก็บน้ำมอสิงโต ทุ่งหญ้า เทือกเขาร่ม และเขาเขียวอยู่เบื้องล่าง เดินออกจากป่าตรงสันเขื่อนอ่างเก็บน้ำมอสิงโต ระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

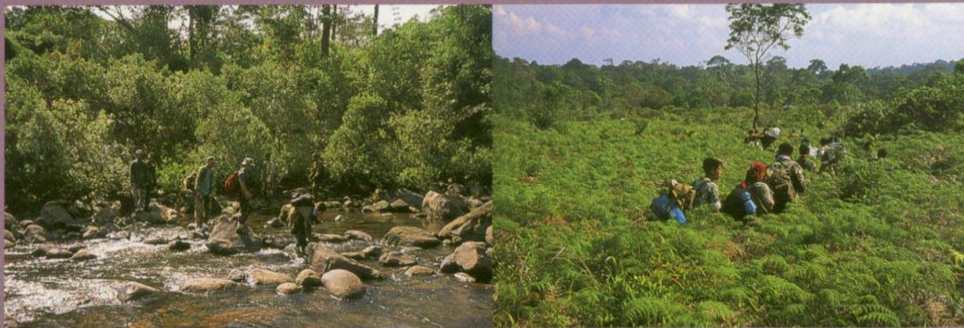
เส้นที่ ๔ ที่ทำการฯ-หนองผักชี

ช่วงแรกใช้เส้นทางเดียวกับเส้นที่ ๓ พอถึงทางแยกไปมอสิงโตให้แยกขวาไปหนองผักชี เดินขึ้นไปจนถึงก้อนหินใหญ่แล้วให้ไปทางแยกขวา ทางจะไต่ขึ้นสันเขา อากาศเย็นและชุ่มชื้น เดินตัดลงเขาจะมีทางแยกขวาไปวังจำปี ซ้ายไปหนองผักชี ทางไต่ขึ้นเนินเข้าป่าดงดิบซึ่งเป็นที่อยู่ของนกเงือกสีน้ำตาล ลงเขาจนถึงลำตะคอง เดินลุยข้ามห้วย ผ่านป่าดงดิบ ดงหญ้าคา ป่าฟื้นสภาพ ข้ามห้วยเล็ก ๆ ตัดออกทุ่งหญ้าจะมองเห็นหอดูสัตว์หนองผักชีอยู่เบื้องหน้า รวมระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง เส้นทางนี้มีผู้นิยมใช้มาก เพราะมักจะพบเห็นสัตว์ป่าเสมอ

เส้นที่ ๕ กม. ๓๓-หนองผักชี

ถ้ามาจากที่ทำการฯ ไปทางด่านเนินหอม นครนายก ทางเข้าจะอยู่ซ้ายมือก่อนถึง กม. ๓๓ ตรงทางขึ้นเนินโค้งขวา ทางเข้าไม่มีป้ายบอก สองข้างทางขนาบด้วยไม้ใหญ่ เดินไปตามทางด่านช้างเก่า สองข้างทางเป็นดงต้นยางใหญ่ ช่วงต่อมาเป็นป่าดิบสลับไร่ร้าง ขึ้นเนินลงห้วย ๒ ครั้ง ผ่านเนินสุดท้ายจะออกทุ่งโล่ง เห็นเขาร่ม เขาเขียว และโป่งชมรมเพื่อน เดินลงเนินจะพบทางออกไปถนนธนะรัชต์ตรงทางเข้าหอดูสัตว์หนองผักชี

กิจกรรมน่าสนใจ

ภายในอาณาจักรแห่งป่าดงดิบเขาใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยเกาะแก่ง ลำน้ำ และทุ่งหญ้า เป็นที่มาของกิจกรรมอันหลากหลาย ซึ่งจะนำเราเข้าไปสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดได้ ทั้งกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ ผจญไพร และพักผ่อนหย่อนใจ

ส่องสัตว์

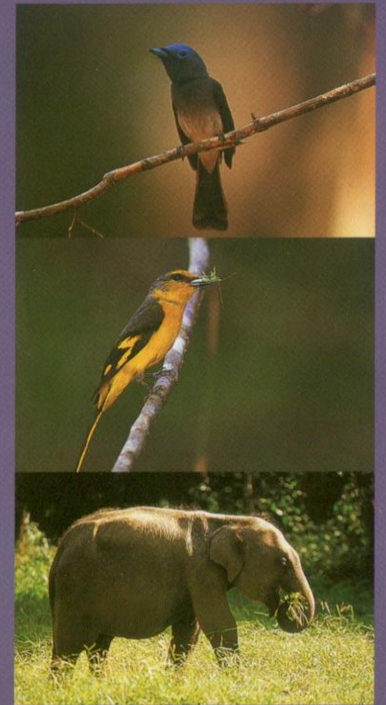
กิจกรรมที่น่าสนใจของเขาใหญ่ โดยเฉพาะเด็ก ๆ จะมีโอกาสได้เห็นสัตว์ป่าในธรรมชาติ เช่น เก้ง กวางป่า เดินหากินเป็นฝูงอยู่ตามท้องทุ่งหญ้าริมถนน ซึ่งนอกจากสัตว์เหล่านี้แล้ว ถ้าโชคดีอาจได้พบสัตว์ใหญ่ เช่น ช้างป่า กระทิง หรือแม้กระทั่งเสือโคร่งที่ออกหากินในเวลากลางคืนด้วย

สำหรับเวลาที่อนุญาตให้ส่องสัตว์ จากเดิมที่สามารถส่องสัตว์ได้ถึง ๒๔.๐๐ นาฬิกา ทางอุทยานฯ ได้ออกกฎใหม่ให้ส่องสัตว์ได้ไม่เกิน ๒๑.๐๐ นาฬิกา ติดต่อขอเช่ารถได้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีรถกระบะ ๑๒ ที่นั่ง ราคา ๓๐๐ บาท รถสวัสดิการคันเล็ก ๒๕ ที่นั่ง ราคา ๔๕๐ บาท รถสวัสดิการคันใหญ่ ๓๕-๔๐ ที่นั่ง ราคา ๖๐๐ บาทไว้บริการ ใช้ระยะเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง

ดูนก

นอกจากนกเงือกที่มีอยู่ถึง ๔ ชนิด จากทั้งหมด ๑๒ ชนิดที่พบในประเทศไทยแล้ว ยังมีนกอีกกว่า ๓๔๐ ชนิด ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตลอดปี เพราะมีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ เช่น นกอ้ายงั่วและนกยางลายเสือที่หาดูได้ยากยิ่ง อีกทั้งยังเป็นป่าที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ เขาใหญ่จึงเป็นแหล่งดูนกที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ

จุดดูนกที่น่าสนใจ เช่น บริเวณศูนย์บริการฯ เป็นจุดที่เหมาะสำหรับเริ่มดูนกบนเขาใหญ่ ทั้งยังสามารถพบเห็นนกแก๊ก (Oriental Pied Hornbill) ได้บ่อย ๆ ที่ค่ายพักกองแก้วจะมีนกกะรางหัวหงอก (White-crested Laughingthrush) และนกกะรางคอดำ (Black-throated Laughingthrush) อยู่รวมกันเป็นฝูง ตามริมถนนบนเขาใหญ่จะพบนกหกเล็กปากแดง (Vernal Hanging Parrot) หรือแม้แต่นกขุนทอง (Hill Myna) บริเวณมอสิงโตและหนองขิงจะมีนกป่าให้ดูมาก เช่น นกขุนแผนหัวแดง (Red-headed Trogon) นกพญาปากกว้างหางยาว (Long-tailed Broadbill) รวมทั้งนกแซวสวรรค์

สถานที่ท่องเที่ยวรอบเขาใหญ่

ไปนครราชสีมา
อ.ปากช่อง
อ.มวกเหล็ก
๒
๒๐๙๐
อ.แก่งคอย
ไป อ.ปักธงชัย
สระบุรี
๓๒๒๒
น้ำตกเจ็ดคต
น้ำตกธารทิพย์
น้ำตกส้มป่อย
น้ำตกนางรอง
๓๐๔
น้ำตกสาริกา
น้ำตกสลัดได
แก่งหินเพิง
น้ำตกวังม่วง
๓๐๗
อ.นาดี
น้ำตกตะคร้อ
๑
ไปกรุงเทพฯ
อ.บ้านนา
๓๓
นครนายก
๓๐๕
ปราจีนบุรี
อ.ประจันตคาม
อ.กบินทร์บุรี
ไปสระแก้ว
ไป อ.องครักษ์

สถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

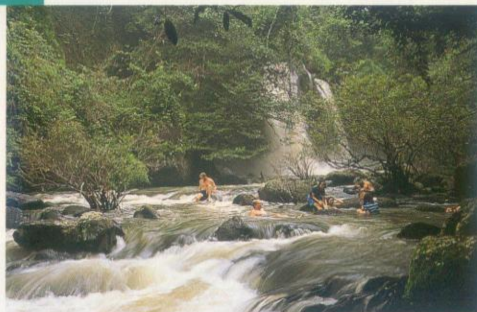

(Asian Paradise-flycatcher) บริเวณด่านช้าง-บึงไผ่เป็นจุดที่เราจะได้พบไก่ฟ้าหลังขาว (Silver Pheasant) ที่หาได้ยาก นกแต้วแล้วสีน้ำเงิน (Blue Pitta) และนกแต้วแล้วหูยาว (Eared Pitta) จะออกหากินตามเส้นทางประจำ รวมถึงนกกก (Great Hornbill) หรือแม้แต่ไก่ฟ้าพญาลอ (Siamese Fireback) ที่ชอบมากินลูกไทรที่หล่นอยู่ตามโคนต้น ที่น้ำตกผากล้วยไม้ บริเวณโขดหินริมน้ำจะพบนกเขนน้ำหลังเทา (Slaty-backed Forktail) และนกเอี้ยงถ้ำ (Blue Whisting Thrush) บนเขาเขียวสามารถพบนกบนเขาสูง เช่น นกเสือแมลงปีกแดง (White-browed Shrike-Babbler) ฤดูหนาวจะมีนกขมิ้นขาว (Silver Oriole) นกเดินดงสีคล้ำ (Eyebrowed Thrush) อพยพมาที่นี่

ดูผีเสื้อ

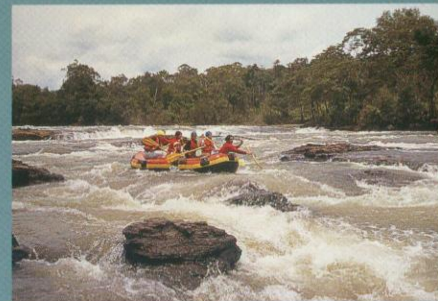
ที่เขาใหญ่มีการสำรวจพบผีเสื้อถึง ๑๘๙ ชนิด บางชนิดจัดว่าหายาก แต่พบได้บ่อยตามเส้นทางเดินป่า หรือทุ่งหญ้า จุดดูผีเสื้อที่น่าสนใจ เช่น บริเวณทุ่งหญ้าหอดูสัตว์หนองผักชี พบผีเสื้อแพนซีฟ้า (blue pansy) ผีเสื้อจรกาหลายชนิด บริเวณร่องน้ำเล็ก ๆ มีผีเสื้อหากินรวมกันอยู่มาก ในป่าทึบจะพบผีเสื้อเคาต์เทา (grey count) ตามริมห้วย บริเวณที่ทำการฯ มีผีเสื้อแพนซีตาลไหม้ (chocolate pansy) ผีเสื้อเณรส่าหรี (chocolate grass yellow) บริเวณน้ำตกผากล้วยไม้มีผีเสื้ออไซเรียนเล็ก (royal assyrian) ผีเสื้อปีกไข่ใหญ่ (great eggfly) และอาจพบโป่งผีเสื้อที่มีผีเสื้อมากมายลงโป่งรวมกัน โดยเฉพาะเส้นทางเดินป่าที่ทำการฯ-หนองผักชี ตามริมห้วยช่วงแรก ๆ เราอาจได้พบผีเสื้อพระเสาร์ธรรมดา (saturn) ผีเสื้อหายากที่พบได้บ่อยบนทางเส้นนี้ ส่วนผีเสื้อหายากบางชนิดมีจุดที่พบได้เฉพาะ เช่น ผีเสื้อไกเซอร์ดำ (black kaiser) พบบริเวณลานจอดรถที่จะไปผาเดียวดาย เขาเขียว ผีเสื้อม่วงตาแมว (scare cateye) พบบริเวณใกล้กับโรงแรม ททท. เก่า ผีเสื้อจ่าตำรวจ (con-stable) พบบริเวณริมถนนใกล้โป่งกระทิง (ทางไปปากช่อง)

ล่องแก่ง

แก่งหินเพิงเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำใสใหญ่ทางด้านอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นลานหินหักเทลงมาจนเกิดกระแสน้ำวนและเชี่ยวกราก เป็นแก่งที่นักล่องแก่งให้ความนิยมกันมาก ช่วงที่เหมาะสำหรับล่องแก่งคือเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากเกาะแก่งที่ผุดโผล่มากมายในช่วงหน้าแล้งจะหลากล้นไปด้วยสายน้ำสีปูนแดง ไหลรี่ผ่านเกาะแก่งโตรกหินที่มีความยากอยู่ในระดับ ๔-๕ ซึ่งเป็นระดับที่ต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถในการบังคับเรือให้ผ่านพ้นแก่งต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายหลายแก่ง เช่น แก่งหินเพิง แก่งวังบอน แก่งลูกเสือ แก่งวังไทร แก่งงูเห่า ที่ต้องใช้เวลากว่า ๑ ชั่วโมงบังคับเรือฝ่ากระแสน้ำอันรุนแรงไปได้ แต่ในช่วงสุดท้ายสายน้ำจะราบเรียบตลอด ซึ่งในช่วงนี้จะใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

การเดินทางไปแก่งหินเพิง จากกรุงเทพฯ ไปปราจีนบุรีถึงแยกนเรศวรแล้วใช้ทางหลวงหมายเลข ๓๓ ก่อนแยกอำเภอกบินทร์บุรีจะถึงบ้านสระดู่ แยกซ้ายสายสะพานหิน เข้าหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๙ (ใสใหญ่) แล้วเดินป่าเข้าไปอีกราว ๔๕ นาที จะถึงแก่งหินเพิง

ปั่นจักรยานเสือภูเขา

ทางอุทยานฯ มีจักรยานเสือภูเขาให้เช่า โดย ๓ ชั่วโมงแรกคิดชั่วโมงละ ๔๐ บาท จากนั้นจะคิดชั่วโมงละ ๓๐ บาท หรือวันละ ๒๕๐ บาท เส้นทางน่าสนใจที่แนะนำคือ เส้นทางเหวสุวัต-หนองผักชี

เริ่มต้นจากที่ทำการอุทยานฯ ผ่านด่านตรวจบริเวณอ่างเก็บน้ำมอสิงโต เลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางไปค่ายพักเยาวชน เลี้ยวขวาตรงสามแยกแล้วข้ามด่านเข้าไปปั่นในทุ่งหญ้าสนามกอล์ฟเก่าซึ่งไม่อนุญาตให้รถยนต์ผ่าน ทางช่วงนี้เราจะได้เห็นเก้ง กวาง หากินอยู่ตามทุ่งหญ้า แล้วตรงมาออกที่ด่าน ผ่านจุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้และน้ำตกผากล้วยไม้ที่แวะลงไปชมได้ ปั่นไปอีกไม่นานก็ถึงลานจอดรถ ที่นี่มีห้องน้ำและร้านขายอาหารไว้บริการ เดินลงบันไดไปไม่ไกลจะถึงตัวน้ำตก ขากลับออกมาทางเดิมตรงไปยังที่ทำการฯ แล้วใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๐๙๐ ไปหนองผักชี เลี้ยวซ้ายผ่านทุ่งหญ้าเข้าไปอีกประมาณ ๑ กิโลเมตร ถึงหอดูสัตว์หนองผักชี ซึ่งอยู่ใกล้ทั้งหนองน้ำและโป่ง พักเหนื่อย นั่งรอชมสัตว์ ก่อนจะกลับไปที่พัก

เดินป่าผจญไพร

เดินป่าน้ำตกวังเหว

น้ำตกวังเหวเป็นน้ำตกที่ซ่อนตัวอยู่ในป่าดงดิบหลังเทือกเขากำแพงที่สูงกว่า ๘๖๓ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เกิดจากห้วยใสใหญ่ ห้วยพระยาธาร ห้วยลำพระเพลิง รวมกันเป็นน้ำตกวังเหวแล้วกลายเป็นลำน้ำใสใหญ่ จุดเริ่มต้นเดินป่าอยู่ที่หน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๔ (คลองปลากั้ง) จากหน่วยฯ จะผ่านทุ่งหญ้า ช่วงต่อมาทางจะไต่สูงกระทั่งถึงที่ราบบนสันเขาซึ่งเป็นลานหิน บริเวณนี้จะมีดอกไม้ขึ้นอยู่มากมาย เช่น กระดุมเงิน หยาดน้ำค้าง ดุสิตา ซึ่งจะออกดอกในช่วงปลายฤดูฝน ใช้เวลาเดินป่าประมาณ ๒ วัน ส่วนขากลับจะเดินออกที่หน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๙ (ใสใหญ่)

เดินป่าเขาสมอปูน

เขาสมอปูนเป็นภูเขาหินทรายที่สูง ๘๐๕ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตามที่ราบกว้างใหญ่บนสันเขาเป็นทุ่งโล่งสลับป่าโปร่ง ในช่วงปลายฝนตามลานหินบนเขาสมอปูนจะเต็มไปด้วยทุ่งเฟิร์นและทุ่งดอกไม้นานาชนิด เส้นทางเดินป่าเริ่มต้นที่หน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๒ (เนินหอม) ซึ่งอยู่บนทางหลวงหมายเลข ๓๐๗๗ (ปราจีนบุรี-เขาใหญ่) บริเวณ กม. ๑๑ จุดเริ่มต้นจะอยู่บริเวณ กม. ๑๔ โดยในช่วงแรกเส้นทางจะไต่ชันขึ้นเขาไปเรื่อย ๆ กระทั่งถึงที่ราบบนหลังแป ซึ่งเป็นลานหินกว้างที่เต็มไปด้วยทุ่งดอกไม้ เช่น เอื้องม้าวิ่ง เอื้องนวลจันทร์ และพืชกินสัตว์จำพวกหยาดน้ำค้าง จอกบ่วาย ผ่านทุ่งหญ้าลานหินดาด ธารน้ำที่แผ่กว้างบนลานหินแล้วทิ้งสายลงมาเป็นน้ำตกขนาดเล็ก ก่อนจะเริ่มเดินลงเขา ซึ่งช่วงแรกจะเดินไปตามสันเขาแล้วลาดลงต่ำเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๑ (คลองเพกา) ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดการเดินทาง ใช้เวลาประมาณ ๓ วัน ๒ คืน

นอกจากเส้นทางดังกล่าวยังมีเส้นทางน่าสนใจอีกหลายเส้นทาง สามารถสอบถามเพิ่มเติมและขออนุญาตได้ที่หน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๒ (เนินหอม) หน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๑ (คลองเพกา) และที่ทำการอุทยานฯ

สถานที่ท่องเที่ยวในเขาใหญ่

ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่

อยู่เลยด่านตรวจเล็กน้อยทางขวามือ เจ้าพ่อเขาใหญ่เดิมมีชื่อว่า จ่าง นิสัยสัตย์ เป็นชาวนครนายก อดีตปลัดกองทัพไทยที่ปราบปรามเหล่าโจรบนเขาใหญ่ได้สำเร็จ ต่อมาเสียชีวิตด้วยไข้ป่า ชาวนครนายกจึงตั้งศาลเพียงตาขึ้น เรียกศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาตรวจพื้นที่เขาใหญ่ จึงสั่งให้ตั้งศาลขึ้นใกล้กับด่านตรวจ

จุดชมทิวทัศน์

อยู่เลยสถานีควบคุมไฟป่ามาเล็กน้อย ประมาณ กม. ๓๐ เป็นศาลาชมวิวบนเขา มองเห็นผืนป่าสีเขียวแน่นทึบทอดไกลจดหมู่บ้าน ไกลออกไปจะเห็นภูเขาหินปูนมีหน้าผาชันและยอดเขาตะปุ่มตะป่ำ ด้านซ้ายเป็นภูเขาหินทรายมียอดตัดราบ

โป่งช้าง

อยู่ด้านขวามือถัดจากจุดชมทิวทัศน์ไปไม่ไกล มักพบช้างมาลงกินโป่งอยู่เสมอทั้งช่วงเช้าและเย็น โดยเฉพาะเวลากลางคืนมักพบลงโป่งหลายตัว ริมทางจะเห็นป้ายด่านช้าง ดงกระทิง และดงเสือเป็นระยะ ๆ เพราะในอดีตเคยพบสัตว์ป่าประเภทนี้ได้บ่อย ๆ ปัจจุบันมีเพียงช้างป่าที่พบเห็นได้บางครั้งกับลิงกังที่มักจะพบนั่งขออาหารนักท่องเที่ยวตามริมถนน

โป่งชมรมเพื่อน

อยู่ริมถนนใกล้ทางเข้าหอดูสัตว์หนองผักชี เป็นโป่งเทียมที่กลุ่มผู้รักธรรมชาติได้บริจาคเงินสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า ปัจจุบันนาน ๆ ครั้งจึงจะพบเก้งลงมาใช้โป่ง รวมถึงช้างป่าหลายตัวที่พากันมาลงโป่งในบางฤดูด้วย

เก้งและกวางป่าริมถนน

จากบริเวณที่ทำการฯ สองข้างทางจะเป็นทุ่งหญ้าไปจนถึงหนองขิง ซึ่งเป็นแหล่งหากินของฝูงเก้งและกวางป่าตั้งแต่เย็นจนถึงเช้าของอีกวัน ทางจะผ่านอ่างเก็บน้ำมอสิงโตที่มักพบกวางมานอนเล่นตามป่าละเมาะริมอ่าง ซ้ายมือกลางทุ่งหญ้ามีหอดูสัตว์มอสิงโตตั้งอยู่สามารถขึ้นไปดูสัตว์ได้

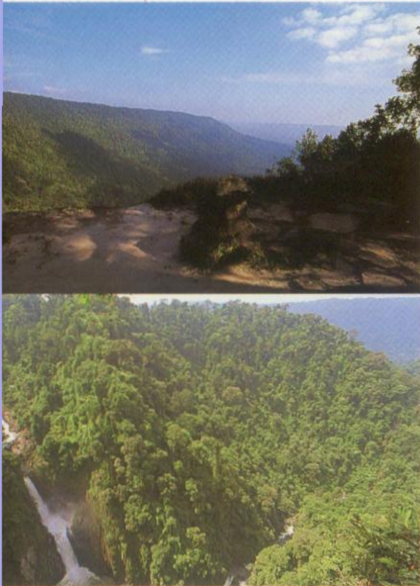
ที่ทำการฯ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

เป็นจุดสอบถามข้อมูลการท่องเที่ยวและที่พักค้างแรม ภายในศูนย์ฯ จัดเป็นนิทรรศการแสดงประวัติของอุทยานฯ สถานที่น่าสนใจ ข้อมูลพืชและสัตว์ป่า รวมทั้งซากตัวอย่างของสัตว์ป่าที่พบในเขาใหญ่

หอดูสัตว์หนองผักชี

อยู่ติดหนองน้ำกลางทุ่งหญ้าซึ่งมีโป่งขนาดใหญ่อยู่ด้วย จึงเป็นแหล่งหากินสำคัญของสัตว์ป่า ทางเข้าอยู่ระหว่าง กม. ๓๕-๓๖ ริมถนนธนะรัชต์ บนหอดูสัตว์มีช่องเปิดโล่งมองเห็นได้รอบด้าน ฝั่งตรงข้ามจะมีโป่งอยู่ ๒ แห่ง แห่งแรกเป็นโป่งธรรมชาติขนาดเล็กอยู่ริมหนอง ถัดขึ้นไปเป็นโป่งเทียมขนาดใหญ่ มักพบสัตว์ป่า เช่น เก้ง กวาง ลงกินดินโป่งเสมอ โดยเฉพาะหลังฝนตกใหม่ ๆ บางครั้งพบช้างป่า กระทิง รวมทั้งเสือโคร่งและหมาในด้วย สามารถเข้าไปบริเวณหนองผักชีได้ตั้งแต่ ๐๖.๐๐-๑๘.๐๐ นาฬิกา

จุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดาย

ถ้ามาจากที่ทำการฯ หรือผากล้วยไม้ ทางขึ้นเขาเขียวจะอยู่ซ้ายมือของถนนสายปราจีนบุรี-เขาใหญ่ พอถึง กม. ที่ ๑๐ ให้สังเกตลานจอดรถด้านขวามือ ซ้ายมือจะเป็นทางเข้าไปจุดชมทิวทัศน์ผาเดียวดาย มีทางเดินเล็ก ๆ เข้าสู่ป่าดงดิบ ลงไปตามทางชันอีกเล็กน้อยจะถึงจุดชมทิวทัศน์ซึ่งเป็นลานหินยื่นออกมาจากหน้าผา มองเห็นเขาร่มและป่าดงดิบหนาทึบจดทุ่งงูเหลือมและเขาสมอปูน จากลานหินจะมีทางเดินแยกไปชมทิวทัศน์ได้อีกหลายมุม ถนนขึ้นเขาเขียวจะไปสิ้นสุดที่ศูนย์ควบคุมและรายงานเขาเขียวของกองทัพอากาศ ตรงด่านรักษาการจะมีจุดชมทิวทัศน์อีกแห่งคือ ผาตรอมใจ ซึ่งจะมองเห็นผืนป่าได้กว้างไกลสุดสายตา

น้ำตกเหวสุวัต-เหวไทร-เหวประทุน

น้ำตกเหวสุวัตอยู่สุดถนนธนะรัชต์ แยกจากบริเวณศูนย์อบรมป่าไม้ไปประมาณ ๘ กิโลเมตร ห่างจากจุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้ประมาณ ๒ กิโลเมตร ถ้าพักที่ผากล้วยไม้สามารถเดินเลาะลำตะคอง หรือเดินตามถนนธนะรัชต์ไปน้ำตกได้ สุดถนนมีลานจอดรถและร้านอาหาร เป็นน้ำตกที่นักท่องเที่ยวนิยมมาก ถัดจากตัวน้ำตกเข้าไปประมาณ ๗๐๐ เมตร จะมีทางแยกขวาไปน้ำตกเหวไทร ส่วนน้ำตกเหวประทุนเดินแยกซ้ายขึ้นเนินไปประมาณ ๕๐๐ เมตร จะพบทางลงไปน้ำตกด้านขวามือ

น้ำตกเหวนรก

ทางเข้าอยู่ประมาณ กม. ๒๔ ของถนนสายปราจีนบุรี-เขาใหญ่ ถ้ามาจากด่านเนินหอมจะอยู่ซ้ายมือ บริเวณทางเข้ามีที่จอดรถ ศาลาที่พัก ร้านอาหาร ห้องสุขา และเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ทางเดินลงไปน้ำตกเทคอนกรีต ข้ามสะพานเดินไปประมาณ ๕๐๐ เมตร จะถึงจุดที่สายน้ำไหลลงหน้าผา ไต่บันไดไม้ชันดิ่งลงไปอีกประมาณ ๑๐๐ เมตร สุดทางลงมีลานให้ชมน้ำตกชั้นแรกซึ่งสูงประมาณ ๕๐ เมตร ส่วนชั้นที่ ๒ และ ๓ จะสูงกว่านี้ แต่ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวลงไป

เที่ยวรอบเขาใหญ่

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานฯ รอบ ๆ เขาใหญ่ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะน้ำตกซึ่งมีความสวยงามและมีเส้นทางเข้าถึงสะดวก เช่น

น้ำตกสาริกา

เป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของภาคกลาง อยู่ห่างจากตัวเมืองนครนายกประมาณ ๑๔ กิโลเมตร ริมธารน้ำที่ไหลตกลงมาเป็นชั้น ๆ จะมีทางเดินไปจนถึงแอ่งน้ำกว้างและโขดหินก้อนใหญ่ จากจุดนี้มองขึ้นไปจะเห็นชั้นแรกของน้ำตกสาริกาที่สูงที่สุดทิ้งสายจากหน้าผาสูงชันกว่า ๑๐๐ เมตรลงสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง น้ำตกสาริกามีน้ำมากและสามารถเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี

น้ำตกนางรอง

อยู่ใกล้น้ำตกสาริกา แต่ละชั้นจะสูงไม่มากและไหลลดหลั่นลงมาตามแก่งหินประมาณ ๑๐๐ เมตร น้ำค่อนข้างแรง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

น้ำตกวังม่วง

อยู่ในเขตอำเภอปากพลี นครนายก ทางเข้าน้ำตกแยกจากถนนสุวรรณศรตรงที่ทำการอำเภอปากพลี เป็นทางลาดยางอย่างดีระยะทางประมาณ ๑๔ กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก เกิดจากธารน้ำไหลลดหลั่นมาตามโขดหินเป็นชั้น ๆ ชั้นล่างสุดธารน้ำจะทิ้งสายตกลงไปประมาณ ๗ เมตร แล้วไหลลงใต้โขดหินไปโผล่ออกตรงลำห้วยด้านล่าง

น้ำตกตะคร้อและน้ำตกสลัดได

น้ำตกตะคร้ออยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๐ (ประจันตคาม) ห่างจากตัวอำเภอประจันตคาม ปราจีนบุรี ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ลักษณะเป็นแก่งหินกลางคลอง ใกล้ ๆ กันจะมีสะพานแขวนเดินไปฝั่งตรงข้ามและจะมีทางเดินต่อไปยังน้ำตกสลัดได ระหว่างทางจะผ่านแก่ง ๒ แห่ง คือ แก่งลูกแรดและแก่งตะเคียนใหญ่ ทั้ง ๒ แก่งน้ำไหลแรงกว่าน้ำตกตะคร้อ ส่วนน้ำตกสลัดไดอยู่ห่างจากน้ำตกตะคร้อประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร ลักษณะเป็นแก่งหินขนาดใหญ่ขวางลำน้ำลดหลั่นลงมาเป็นชั้นเล็ก ๆ

น้ำตกส้มป่อย

ก่อนถึงน้ำตกตะคร้อประมาณ ๒ กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือไปน้ำตกส้มป่อย ระยะทางประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร ตัวน้ำตกเป็นผาหินสูงประมาณ ๕ เมตร กลางผาจะมีหินก้อนใหญ่ขวางลำน้ำ ทำให้น้ำแยกเป็น ๒ สายก่อนทิ้งตัวลงสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง

น้ำตกธารทิพย์

อยู่เส้นทางเดียวกับน้ำตกตะคร้อ เป็นน้ำตกขนาดเล็กไหลลาดมาตามลานหินกว้างก่อนบีบตัวไหลรี่ผ่านช่องเขาตกลงสู่เบื้องล่าง

น้ำตกเจ็ดคต

เป็นน้ำตกขนาดเล็กอยู่ในเขตอำเภอแก่งคอย สระบุรี จากถนนมิตรภาพจะมีทางแยกไปหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๗ ระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร จากหน่วยฯ จะมีเส้นทางไปน้ำตกซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามห้วยเจ็ดคต เดินเลาะลำห้วยไปประมาณ ๑.๒ กิโลเมตร เบื้องหน้าธารน้ำจะไหลรี่ทิ้งตัวจากผาหินสูงประมาณ ๑๐ เมตร ลงสู่แอ่งน้ำขนาดใหญ่คล้ายสระว่ายน้ำ

การเดินทาง

รถยนต์ ไปได้ ๒ เส้นทาง

๑. เส้นทางด้านปากช่อง จากกรุงเทพฯ แยกขวาใช้ทางหลวงหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) ที่สระบุรี ก่อนถึงปากช่องให้เลี้ยวขวาตรงทางต่างระดับไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๙๐ (ถนนธนะรัชต์) ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร จะถึงด่านตรวจหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑ (ด่านตรวจ) ควรแวะซื้ออาหารและเติมน้ำมันให้เต็มถังที่ปากช่องก่อนเข้าถนนธนะรัชต์จะสะดวกกว่า เมื่อผ่านด่านตรวจ ถนนจะไต่ระดับลดเลี้ยวไปตามไหล่เขาค่อนข้างชัน แต่ถนนจะดีกว่าทางด้านปราจีนบุรี ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ถึงที่ทำการฯ รวมระยะทางประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง

๒. เส้นทางด้านปราจีนบุรี จากกรุงเทพฯ แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๓๐๕ ที่รังสิต ไปอำเภอองครักษ์ นครนายก ใช้ทางหลวงหมายเลข ๓๓ (ถนนสุวรรณศร) ที่ตัวเมืองนครนายก ผ่านอำเภอปากพลี ถึงวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หรือสี่แยกเนินหอม ปราจีนบุรี ให้เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข ๓๐๗๗ ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร จะถึงด่านตรวจหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ. ๑๒ (เนินหอม) น้ำมัน อาหาร และของใช้หาซื้อได้บริเวณสี่แยกเนินหอม จากด่านทางจะเริ่มสูงชันซึ่งส่วนใหญ่ชำรุด ควรขับอย่างระมัดระวัง จากด่านถึงที่ทำการฯ ประมาณ ๔๐ กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ ๑๖๐ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง ๓๐ นาที เส้นนี้ใกล้กว่าทางอำเภอปากช่อง

รถโดยสารประจำทาง มี ๒ เส้นทาง แต่ไปทางปากช่องจะสะดวกกว่า

๑. ด้านปากช่อง มีรถปรับอากาศชั้น ๑ (มีห้องน้ำ) กรุงเทพฯ-นครราชสีมา จากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิตใหม่) มีรถเที่ยว ๐๑.๐๐-๐๖.๐๐ นาฬิกา ออกทุก ๆ ๑ ชั่วโมง รถเที่ยว ๑๘.๐๐-๒๒.๐๐ นาฬิกา ออกทุก ๆ ครึ่งชั่วโมง ลงที่ปากช่อง ราคา ๙๕ บาท สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ (๐๒) ๙๓๖-๐๖๑๕, ๙๓๖-๒๒๕๒ รถธรรมดา มีรถตลอด ๒๔ ชั่วโมง รถออกทุก ๆ ครึ่งชั่วโมง ลงที่ปากช่อง ราคา ๗๗ บาท สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ (๐๒) ๕๗๓-๘๐๕๕

จากปากช่องมีรถสองแถวไปถึงด่านตรวจใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ค่าโดยสารคนละ ๑๒ บาท มีเที่ยวตั้งแต่ ๐๖.๐๐-๑๗.๐๐ นาฬิกา จากด่านโบกรถ หรือให้เจ้าหน้าที่ช่วยโบกไปลงที่ทำการฯ หรือผากล้วยไม้ เที่ยวกลับมีรถออกจากด่านตรวจเที่ยวสุดท้าย ๑๕.๐๐ นาฬิกา หรือเหมารถสองแถวจากด่านตรวจขึ้นเขาใหญ่ ราคาประมาณ ๓๐๐ บาท ต่อเที่ยว ไม่ควรเหมารถจากปากช่องไปเขาใหญ่โดยตรง ควรใช้วิธีนั่งรถโดยสารจากปากช่องแล้วมาเหมารถต่อที่ด่านตรวจจะประหยัดกว่า

๒. ด้านปราจีนบุรี มีรถปรับอากาศชั้น ๒ (ไม่มีห้องน้ำ) มีเที่ยว ๐๕.๒๐, ๐๖.๒๐, ๑๑.๑๕, ๑๔.๒๐, ๑๕.๕๐ และ ๑๖.๔๕ นาฬิกา ราคา ๖๒ บาท สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ (๐๒) ๙๓๖-๒๙๘๘ ลงรถที่สี่แยกเนินหอม จากนั้นต้องเหมารถไปส่งที่ด่านเนินหอม ราคาประมาณ ๘๐ บาท แล้วรอขออาศัยรถไปลงที่ทำการฯ หรือผากล้วยไม้ หรือจะเหมารถขึ้นเขาใหญ่ก็ได้ ราคาประมาณ ๔๐๐ บาท หรือตามตกลง

รถไฟ มีรถไฟขบวนธรรมดาออกจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ ทุกวัน มีเที่ยว ๑๘.๔๕, ๒๒.๔๕ นาฬิกา ราคา ๗๒ บาท สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ (๐๒) ๒๒๓-๗๐๑๐, ๒๒๓-๗๐๒๐

เครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มีเที่ยวบินไปนครราชสีมาทุกวัน มีเที่ยว ๐๗.๐๔ และ ๑๖.๔๐ นาฬิกา เที่ยวเดียวราคา ๖๖๐ บาท ไป-กลับราคา ๑,๓๒๐ บาท สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ (๐๒) ๒๘๐-๐๐๗๐-๘๐

สำหรับค่าธรรมเนียมขึ้นเขาใหญ่ ยานพาหนะ ๔ ล้อ ๒๕ บาท ผู้ใหญ่ ๒๐ บาท เด็ก ๑๐ บาท นักท่องเที่ยวต้องชำระค่าธรรมเนียมที่ด่านตรวจ เพื่อใช้บัตรแสดงเมื่อผ่านเข้า-ออกภายใน ๑ วัน โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมซ้ำอีก โดยจะอนุญาตให้ยานพาหนะผ่านเข้าออกด่านตรวจได้ระหว่าง ๐๖.๐๐-๒๑.๐๐ นาฬิกาเท่านั้น

ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก

อุทยานฯ ไม่มีบ้านพักบริการ นักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างแรมจะต้องนอนเต็นท์ที่จุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้ อยู่ห่างจากที่ทำการฯ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ค่าธรรมเนียมกางเต็นท์ ผู้ใหญ่ ๒๐ บาท เด็ก ๑๐ บาท ต่อคน ต่อคืน

หากไม่ได้นำเต็นท์มาเอง ทางอุทยานฯ มีเต็นท์ให้เช่าขนาด ๒ คนนอน หลังละ ๘๐ บาท ขนาด ๔ คนนอน หลังละ ๑๕๐ บาท ขนาด ๘ คนนอน หลังละ ๓๐๐ บาท ผ้าห่ม ๑๕ บาท ถุงนอน ๒๐ บาท นอกจากนี้ยังมีเตาไฟ ถ่าน น้ำบรรจุขวด เสื่อ หมอนลม ร่ม และเก้าอี้พับให้บริการต่อคืน

ขอใช้พื้นที่กางเต็นท์และเช่าอุปกรณ์ได้ที่จุดกางเต็นท์ก่อนเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา หลังเวลาดังกล่าวไม่อนุญาตให้พักค้างแรม และต้องส่งคืนอุปกรณ์ที่เช่าไปก่อนเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา บริเวณจุดกางเต็นท์มีลานจอดรถ ร้านขายอาหารและของใช้จำเป็น ๒ ร้าน มีเรือนอาบน้ำและห้องสุขารวม

สำหรับโครงการและกิจกรรมเพื่อการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทางอุทยานฯ มีบ้านพัก ๕ หลัง อยู่หลังที่ทำการฯ และมีค่ายเยาวชนไว้บริการ ติดต่อจองบ้านพักและค่ายพักได้ที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ โทรศัพท์ (๐๒) ๕๗๙-๕๗๓๔, ๕๗๙-๗๒๒๓, ๕๖๑-๔๒๙๒-๔ ต่อ ๗๒๔ หรือ ๗๒๕

ในอุทยานฯ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะให้บริการ ๕ จุด คือ ที่ด่านเนินหอม ด่านปากช่อง ร้านค้าบริเวณที่ทำการฯ ศูนย์ฝึกอบรมการป่าไม้เขาใหญ่ และริมทางขึ้นเขาเขียว ร้านอาหารบางร้านมีโทรศัพท์มือถือให้บริการ

ร้านอาหารและของใช้มี ๔ แห่ง คือ เรือนแถวข้างลานจอดรถบริเวณที่ทำการฯ จุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้ ลานจอดรถน้ำตกเหวสุวัต และลานจอดรถน้ำตกเหวนรก เปิดบริการตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐-๒๑.๐๐ นาฬิกา ราคาของใช้แพงกว่าในตัวเมืองเล็กน้อย ส่วนอาหารราคาปกติ ไม่มีเครื่องดื่มที่มีแอลกอ-ฮอล์ขาย

สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวในเขาใหญ่ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โทรศัพท์ (๐๓๗) ๓๑-๙๐๐๒ เนเจอร์แทรเวลเลอร์ โทรศัพท์ (๐๒) ๓๗๗-๕๓๗๐-๒ แก่งหินเพิงแค้มปิ้ง โทรศัพท์ (๐๓๗) ๔๐-๕๖๐๘, ๒๑-๓๗๙๓ สวนศักดิ์สุภา โทรศัพท์ (๐๓๗) ๒๘-๒๐๓๕, ๒๘-๑๕๐๗ แค้มปิ้งไบค์ โทรศัพท์ (๐๒) ๘๗๓-๐๐๘๗, ๘๗๓-๐๐๕๙ บ้านผางาม โทรศัพท์ (๐๒) ๔๒๔-๓๔๗๖, ๔๓๕-๖๙๒๓ ชมรมคนพายเรือเดินป่าแก่งหินเพิง (คุณม้วน) บ้านตรอกเนียม อำเภอนาดี ปราจีนบุรี โทรศัพท์ (๐๑) ๓๐๕-๑๑๙๔

ชื่อบ้านพัก/ค่ายพัก	คน/ห้อง	ราคาบาท/คืน
แก่งสงวน (๒ หลัง)	๑๒/๒	๑,๒๐๐
กองแก้ว (๓ หลัง)	๑๒/๓	๑,๒๐๐
ค่ายเยาวชน ๑.๑	๓๐	๒๐/คน
ค่ายเยาวชน ๑.๒	๓๐	๒๐/คน
ค่ายเยาวชน ๒.๑	๓๐	๒๐/คน
ค่ายกองแก้ว ๑	๕๐	๑๐/คน
ค่ายกองแก้ว ๒	๘๐	๑๐/คน